

A megtakarítási jellegű életbiztosítások díja befektetésének, illetve visszavásárlási értékének minimumára vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatos állásfoglalás

I. TÉNYÁLLÁS, JOGKÉRDÉS

A Biztosító a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. (Bit.) 2017. január 1. napján hatályba lépő 124/A. §-ában lefektetett, a megtakarítási jellegű életbiztosítások befektetésének, illetve visszavásárlási értékének minimumára vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatos kérdésével fordult az MNB-hez.

A Biztosító kérte az MNB-től azon jogértelmezésének megerősítését, amely szerint a jövő évtől hatályos Bit. 124/A. §-a alapján a megtakarítási életbiztosítások esetében a szerződéseknek először a 13. hónapban keletkezik visszavásárlási értéke.

II. A BIZTOSÍTÓ ÁLLÁSPONTJA

A Biztosító Beadványában előadta, hogy álláspontja szerint a Bit. 124/A. §-a a megtakarítási jellegű életbiztosítások minimális visszavásárlási értékét akként határozza meg, hogy

- az első biztosítási évet követően (tehát *a szerződés 13. hónapjától*) lesz a visszavásárlási érték mértéke a befektetett teljes első éves díjrész legalább 20 %-a,
- a második évet követően (tehát *a szerződés 25. hónapjától*) kerül a visszavásárlási érték mértéke a meghatározottak szerint befektetett teljes első éves díjrész legalább 20 %-a és a második éves díjrész legalább 50 %-a,
- a harmadik biztosítási évet követően (tehát *a szerződés 37. hónapjától*) a visszavásárlási érték mértéke a meghatározottak szerint befektetett teljes első éves díjrész legalább 20%-a, a második éves díjrész legalább 50%-a és a harmadik éves díjrész legalább 80%-a.

A Biztosító álláspontja szerint a fenti értelmezést támasztja alá a Bit. 124/A. § (3) bekezdésének megfogalmazása, amikor a visszavásárlási értéket „a szerződés kezdetétől a maradékjog érvényesítésének időpontjáig eltelt *biztosítási időszakhoz igazodó módon* az esedékes és befizetett biztosítási díj kockázati díjrészhez csökkentett”, adott éves díjrész meghatározott százalékában rögzíti. A Biztosító kifejtette, hogy a véleménye szerint a jogszabály a megtakarítási jellegű, nem befektetési egységhez kötött életbiztosítások minimális visszavásárlási értékét és annak számítási módját a megtakarítási jellegű, befektetési egységhez kötött életbiztosításokkal egyezően határozza meg, azaz a (3) bekezdésben rögzítetteket az (1)-(2) bekezdés előírásainak alkalmazása során is figyelembe kell venni.

A Biztosító utalt arra, hogy a Bit. hivatkozott rendelkezései alapján a visszavásárlási érték meghatározása *a biztosítási időszakhoz*, tehát évekhez igazodik, és ezért fogalmaz úgy a jogszabály, hogy első éves stb. díjrész után számítandó és teljesítendő a szerződések visszavásárlási értéke. Meglátása szerint az ettől eltérő értelmezés azt eredményezné, hogy a megtakarítási jellegű életbiztosítások már a szerződés első hónapjában is rendelkeznek visszavásárlási értékkel, ami egyrészt a Bit. 122. §-ával nehezen lenne összeegyeztethető, hiszen abban az esetben a biztosítók nem visszavásárlási értéket, hanem azt meghaladó, vagy a teljes befizetett díjat adják vissza ügyfeleiknek, másrészt az életbiztosítások fő céljával – hosszú távú védelem és befektetés – állna ellentétben és ösztönözné az ügyfeleket a szerződések megszüntetésére, mely a teljes veszélyközösségre nézve is kockázatot rejt magában.

III. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

A Bit. 4. § (1) bekezdés 72. pontja alapján maradékjogok alatt az életbiztosítási szerződés feltételeiben meghatározott azon jogokat kell érteni, amelyek egyrészt a díjfizetés elmaradása, illetve a szerződésnek a biztosítási összeg kifizetése nélküli megszűnése esetében fennmaradnak.

A Bit. második könyve harmadik részének VIII. fejezete 2017. január 1. napjától egészül ki a 48/A. „A megtakarítási jellegű életbiztosítások különös szabályai” alcímmel, amely a következőkről rendelkezik:

124/A. § (1) A megtakarítási jellegű, befektetési egységhez kötött életbiztosítás esetében a biztosító köteles befektetni az esedékes és befizetett biztosítási díj kockázati díjrészszel csökkentett

- a) első éves díjrészének legalább a 20%-át,
- b) második éves díjrészének legalább az 50%-át,

c) harmadik és minden azt követő éves díjrészeinek legalább 80%-át, azzal, hogy a díjrészhez kapcsolódó megképzett tartalékon arányosan felszámított elvonást a negyedik év kezdetétől a megfelelés céljából nem kell figyelembe venni.

(2) Ha a szerződő fél a maradékjogával él, akkor az elszámolás alapja legalább az (1) bekezdés szerinti minimális befektetési értékek aktuális számlaértéke. Az elszámolás során - a maradékjog érvényesítésére vonatkozó rendelkezéstől eltekintve - az ügyfél rendelkezéseinek a konkrét költségvonzata érvényesíthető.

(3) A megtakarítási jellegű, nem befektetési egységhez kötött életbiztosítás esetében - amennyiben a szerződő fél a maradékjogával él - a visszavásárlási érték a szerződés kezdetétől a maradékjog érvényesítésének időpontjáig eltelt biztosítási időszakhoz igazodó módon az esedékes és befizetett biztosítási díj kockázati díjrésszel csökkentett

a) első éves díjrészeinek legalább a 20%-a,

b) második éves díjrészeinek legalább az 50%-a,

c) harmadik és minden azt követő éves díjrészeinek legalább 80%-a.

Fentiek alapján a jogszabály-módosítás hatálybalépésével a megtakarítási jellegű életbiztosítások esedékes és befizetett biztosítási díjának – minimumként – meghatározott díjrészét a Biztosítónak már a szerződés fennállásának első három évében a szerződő javára kötelezően be kell fektetnie, és visszavásárlási értéket a Biztosítónak a Bit. 124/A. § (1) bekezdése szerinti minimum befektetési összegek aktuális számlaértékének megfelelően kell meghatároznia, illetve annak megfelelően kell a kötelezettségek fedezetére díjtartalékot képeznie. Figyelemmel arra is, hogy a biztosítási díj a biztosítók által használt általános szerződési feltételek alapján előre – éves, féléves, negyedéves vagy havi részletekben – esedékes, előbbiekből az következik, hogy a Biztosító álláspontjával ellentétben a befektetési egységhez kötött életbiztosításoknak és az egyéb megtakarítási jellegű életbiztosításoknak már a fennállásuk 13., 25. és 37. hónapját megelőzően, a befizetett díj befektetésével a Bit. 124/A. § (2) bekezdése szerint meghatározandó visszavásárlási értéke keletkezik. A maradékjogokra, ezen belül a visszavásárlási értékre vonatkozó részletes szabályokat a Bit. 121. § (1) bekezdés i) pontja alapján a szerződési feltételekben is szerepeltetni kell, azokat pedig a 2017. január 1-jétől megkötött szerződési feltételekben – a Bit. 452/D. § (2) bekezdése alapján – a Bit. 124/A. §-ában foglaltakkal összhangban kell rögzíteni.

A Biztosító által azon értelmezésre felhozott érvek, mely szerint a szerződéseknek először a 13. hónapban keletkezik visszavásárlási értéke, a következők szerint nem megalapozottak. A jogszabály egyrészt nem tartalmaz „teljes évre” utaló rendelkezéseket, illetve sem a befektetési egységhez kötött életbiztosítások esetében, sem az egyéb megtakarítási jellegű életbiztosítások esetében nem mondja ki, hogy a szerződésnek csak az első évet követően keletkezne visszavásárlási értéke. Ellenkezőleg, azt rögzíti, hogy a befektetési egységhez kötött életbiztosítások esetében már az első évben is a visszavásárlási érték elszámolásának alapja lesz valamennyi esedékes és befizetett díjból befektetett összeg (melynek csak az elvárt minimumát rögzíti a törvény), az ott meghatározott értékből pedig csak az ügyfél rendelkezésének a konkrét költségvonzata érvényesíthető. A nem befektetési egységhez kötött megtakarítási jellegű életbiztosítások esetében a Bit. szintén kimondja, hogy visszavásárlási értéket a szerződés kezdetétől a maradékjog érvényesítésének időpontjáig kell számítani.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:484. § (1) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy ha az életbiztosítási szerződés bármely okból a biztosítási összeg kifizetése nélkül szűnik meg, a biztosító köteles a szerződésben meghatározott visszavásárlási összeg kifizetésére. E rendelkezés valamennyi, tehát az (éves) biztosítási időszakon belüli időpontban biztosítási összeg kifizetése nélkül megszűnő szerződésekre is vonatkozik. Jelenleg ugyan lehetősége van a biztosítónak olyan kikötést alkalmaznia szerződési feltételekben, amely rögzíti, hogy a szerződés csak hány éves befizetést követően fog visszavásárlási értékkel rendelkezni, azonban 2017. január 1-jétől kezdődően a biztosítók kötelesek a szerződési feltételeikben a visszavásárlási összeget a Bit. 124/A. §-ának előírásaival összhangban meghatározni.

Tekintettel arra, hogy az életbiztosítások esetében a Ptk. 6:447. § (2) bekezdése szerinti, egy éves biztosítási időszaktól való eltérés nem kizárt, azonban nem is gyakori, és a Ptk. 6:483. § (1) bekezdésének megfelelően a szerződés szerződő fél részéről történő felmondásának (visszavásárlásának) lehetősége – eltérő szerződéses rendelkezés hiányában – csak az első évi biztosítási díj befizetését követően, a biztosítási évfordulóra vonatkozóan nyílik meg, így a gyakorlatban csak kivételes esetekben merül fel az éven belüli biztosítási összeg kifizetése nélküli megszűnés, és ezzel a biztosítási időszakon belül visszavásárlási összeg kifizetésének kötelezettsége. Ettől függetlenül kiemелendő, hogy miután a Biztosító köteles arra, hogy a kockázati díjrésszel csökkentett adott évi díjrészeket legalább a Bit. 124/A. § (1) és (3) bekezdésben meghatározott mértékben a szerződő javára befektesse (és a befektetés visszafizetésére tartalékot képezzen), a Biztosító nyilvánvalóan jogalap nélkül gazdagodna, ha a szerződés megszűnése esetében az ügyfél a maradékjogával nem, illetve nem a jogszabály szerint élhetne.

A Bit. módosítást végrehajtó, a pénzügyi közvetítőrendszert érintő egyes törvények módosításáról szóló 2016. évi LIII. törvény indokolása szerint a befektetéshez kapcsolódó életbiztosítások esetén a minimum befektetési összegek meghatározása az ügyfélvédelem erősítése céljából történt. Jelentősége pedig az MNB álláspontja szerint elsősorban abban áll, hogy megakadályozza, hogy a biztosítók az első években költség címén a teljes (megtakarítás célú) befizetést elvonják, nem pedig abban, hogy a visszavásárlási összeg alacsony volta „elrettentse” az ügyfeleket a szerződés idő előtt megszüntetésétől. A Bit. 124/A. § (1) és (3) bekezdésében meghatározott befektetési arányok ugyanis minimumok, és egyáltalán nem szükségszerű, hogy a biztosítók csak a törvény által előírt kötelező minimumot fektessék be.

A Biztosító azon kijelentésére, amely szerint az egy éven belüli megszűnés esetére járó visszavásárlási összeg a Bit. 122. §-val nehezen lenne összeegyeztethető, az MNB rámutat arra, hogy a Bit. hivatkozott rendelkezése a szerződő (fogyasztó) rendkívüli felmondási jogát rögzíti, és arra vonatkozóan állapít meg speciális szabályokat, többek között előírva, hogy amennyiben a fogyasztó él e jogával, úgy a biztosító köteles a szerződő által a biztosítási szerződéssel kapcsolatban bármely jogcímen részére teljesített befizetésekkel elszámolni. E jogszabályi rendelkezés célja az, hogy a fogyasztó még egyszer, ismételten átgondolhassa, hogy a szerződése a tényleges igénye alapján, annak megfelelően jött-e létre, valóban megfelel-e hosszú távú igényeinek, és adott esetben a szerződés létrejöttéről szóló biztosítói tájékoztatást követő 30 napos határidőn belül megtett egyoldalú jognyilatkozatával megszüntesse a szerződést oly módon, hogy a – lehetőség szerint a befektetési célú befizetései vonatkozásában is – a szerződéskötést megelőző állapot kerüljön helyreállításra.

A hivatkozott jogszabályhely alapján történő (rendkívüli) felmondás esetén tehát nem visszavásárlási érték fizetésére lesz köteles a Biztosító, hanem a megszolgált kockázati díj és ténylegesen felmerülő költségei (kötvényesítéssel, befektetéssel felmerült költségei, árfolyamingadozás hatásai) érvényesítése mellett köteles a szerződő befizetéseivel a szerződő felé elszámolni. Ezen rendkívüli felmondási jog tehát egy elállás joghatását célzó jogintézmény, és a biztosító a befizetések fenti módon való elszámolása nélkül a kockázati és befektetési szolgáltatás nyújtása nélkül jutna bevételhez, amelyre a jogalap nélküli gazdagodás szabályait kellene alkalmazni.

Fentieket összefoglalva az MNB nem osztja a Biztosító azon jogértelmezését, mely szerint 2017. január 1-től hatályba lépő Bit. 124/A. §-a értelmében a szerződéseknek először a 13. hónapban keletkezik visszavásárlási értéke, mivel a Ptk. hivatkozott rendelkezése alapján a visszavásárlási összeg kifizetésére vonatkozó maradékjog az életbiztosítási szerződés minden szakaszában megilleti a szerződőt (azzal, hogy a szerződés Bit. 122. §-a szerinti rendkívüli felmondása esetére az ott rögzített különös szabályokat kell alkalmazni).